

Een Zwerver en Vluchteling op Aarde

Preekschets

Genesis 4: 11,12

En nu, vervloekt zijt gij, ver van de bodem, die zijn mond heeft opengesperd om het bloed van uw broeder van uw hand te ontvangen.
Wanneer gij de aardbodem bewerken zult, zal hij u zijn volle opbrengst niet meer geven; een zwerver en een vluchteling zult gij op de aarde zijn.
(NBG '51)

En nu zijt gij vervloekt; van den aardbodem, die zijn mond heeft opengedaan, om uws broeders bloed van uw hand te ontvangen.
Als gij den aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven; gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.
(SV, Jongbloed)

Daarom: vervloekt ben jij! Ga weg van deze plek, waar de aarde haar mond heeft opengesperd om het bloed van je broer te ontvangen, het bloed dat jij vergoten hebt. Ook al bewerk je het land, het zal je niets meer opbrengen. Dolend en dwalend zul je over de aarde gaan.'
(NBV)

© Dr. Marnix Visscher

Al in het begin van de Bijbel dringt het vluchtelingenvraagstuk zich op. Direct na de zondeval worden Adam en Eva uit het paradijs verbannen. Daarna lezen we in Genesis 4 over Kaïn die op de vlucht moest vanwege de moord op Abel. Hij wordt vervloekt en een “zwerfer en vluchteling op aarde”.

Hieronder treft u allereerst een beknopte bespreking van kernpunten van Genesis 4: 11-17, met concentratie op vers 11 en 12. Vervolgens worden de lijnen in de Bijbel doorgetrokken om zicht te krijgen op de betekenis van Jezus' verlossingswerk voor de situatie van ons en van de vluchtelingen in onze wereld. Van daaruit werken we enkele gedachten uit over onze roeping voor de vluchtelingen in ons midden.

De lijnen die nu geschetst zijn, worden verwerkt in de preekschets. Na de preekschets volgt een liturgievoorstel.

Tekst

vers 11: “vervloekt zijt gij”

Het is hetzelfde woordgebruik als in Genesis 3:17.

Er is wel een verschil: In Genesis 3:17 gaat het over de aardbodem die vervloekt is, in Gen. 4: 11 is een mens (Kaïn) vervloekt.

Vers 12: de aardbodem zal de volle opbrengst niet meer geven

De uitwerking van de vloek ligt in het verlengde van Genesis 3:17: de aardbodem geeft minder (NBG '51) of geen opbrengst meer (SV, NBV). Letterlijk staat er: zal de aarde je niet meer zijn kracht/vermogen geven.

De vloek die Kaïn ten deel viel lag dus in het verlengde van de vloek die over de hele schepping was gekomen. Of wij wel of geen moord hebben gepleegd maakt voor God geen principiële verschil. Wij allen hebben gezondigd en derven de heerlijk Gods. (Rom. 3: 23)

Vers 12: “zwerfer en vluchteling”

Voor Kaïn houdt de vloek ook in, dat hij geen rustplaats meer heeft op aarde.

Het Hebreeuwse woord voor zwerfer (*nā'*) wordt vaak gebruikt voor zwalken en ontsnappen aan doodsgevaar. Het wordt ook gebruikt voor het wegvluchten voor Gods oordelen en het van vluchten van voor Gods Aangezicht. Kaïn zegt zelf ook, dat hij voor Gods aangezicht verborgen zal zijn. (vers 14)

Het woord voor vluchteling (*nād*) duidt op doelloosheid als gevolg van dreiging of van innerlijke onrust.

vers 15: het teken

We weten niet wat voor teken het was. Waar het om gaat is, dat God zich Zelf borg stelt voor Kaïn. Hij heeft het teken gesteld en neemt daarmee de verantwoordelijkheid voor Kaïns bescherming op zich.

vers 17: de stad

Bij stad moeten we niet denken aan een grote plaats met veel inwoners, gezien het geringe aantal mensen dat in die tijd op aarde geleefd zal hebben. We kunnen wel denken aan een wezenskenmerk van een stad in de oudheid en tot in de late middeleeuwen: het gaat om een versterkte plaats waar het veilig wonen is.

Lijnen door de Schrift

Het volk Israël heeft zelf als vreemdeling geleefd in Egypte. Ook hierin zien we de doorwerking van de vloek die sinds de zondeval over de schepping ligt. Het was enerzijds Gods plan dat zijn volk een tijd lang in Egypte zou verblijven. Anderzijds speelde de zonde er ook in mee: Jacob trok zijn lievelingskind Jozef voor, Jozef was verwaand en de afgunst van zijn broers bracht hem uiteindelijk als slaaf in Egypte. Maar uiteindelijk was het de hongersnood die de broers van Jozef en uiteindelijk Jacob zelf naar Egypte bracht. Hongersnood en allerlei andere natuurrampen zijn allemaal uiting van de vloek die over de schepping ligt. Maar God gebruikt dit ook weer op onbedachte en wonderlijke wijze om Zijn heilsplan uit te voeren.

Na de uittocht geeft God het volk Zijn inzettingen en geboden. Daarin wordt ook herinnerd aan het verleden, dat Israël zelf vreemdeling in Egypte is geweest. Voor Israël moet dat een reden zijn om de vreemdeling in hun midden goed te behandelen: als iemand die zelf in Israël geboren is. Zie bv. Leviticus. 19: 9,10, 33, 34.

Ook **Jezus** was een “zwerfer en vluchteling op aarde”. In zijn heel prille leven als mens was hij al op de vlucht naar Egypte. Later zei Hij van Zichzelf: “De vossen hebben holen en de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des mensen heeft geen plaats om het hoofd neer te leggen.” (Matt. 8:20) Daarbij ontmoette Hij ook veel vijandschap, precies zoals Kaïn voor zichzelf al vreesde.

Het is dan van betekenis, dat God Kaïn tegen mogelijke vijandschap beschermt. Jezus daarentegen is helemaal aan de vijandschap ten onder gegaan. Paulus schrijft daarover in Galaten 3: 13: “Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek der wet door voor ons een vloek te worden, want er staat geschreven: Vervloekt is een ieder, die aan het hout hangt.” In de Griekse tekst worden hier dezelfde woorden gebruikt als in de Griekse vertaling (de Septuagint) van Genesis 3:17 en 4:11 (*kataras* en *epikataras*)

Lijnen naar het heden

Het vluchtelingenprobleem van vandaag de dag heeft ook alles te maken met de vloek die door de zondeval over de schepping is gekomen. Menigeen is op de vlucht voor hongersnood, natuurrampen, oorlog en vervolging. Sommigen zijn, net als Kaïn, op de vlucht vanwege grote persoonlijke zonde. Maar als zelfs Kaïn als moordenaar nog bescherming bij God geniet en God blijkbaar toelaat dat hij nog ergens weer een vaste woonplaats vindt, dan zal onze zorg voor de vluchteling zeker niet minder mogen zijn.

We moeten daarbij ook bedenken, dat ook wij in het Westen te maken hebben met de gevolgen van de zondeval. Ook ziektes, ongevallen, Mexicaanse griep, crisis in de landbouw (Q-koorts), de milieuproblematiek, onveiligheid op straat en de economische crisis zijn allemaal uitingen van de vloek die over de schepping is gekomen. Bovenal zijn wij allemaal van nature vluchteling: op de vlucht voor God. Maar als wij als verloren zonen bij Christus thuis mochten komen, vraagt God van ons om de vreemdeling als één van ons te beschouwen, want wij zijn zelf ook vluchteling geweest. (Leviticus 19)

Preekschets

Inleiding

U kunt aanknopen bij de situatie van vluchtelingen en aan de hand daarvan de situatie van Kaïn introduceren en tenslotte ook de situatie van de toehoorders die in de dienst aanwezig zijn:

Aan een asielzoeker kun je vragen, of hij al status heeft. 'Status' betekent, dat je in Nederland mag blijven; geen status betekent, dat je terug moet en misschien weer opnieuw op de vlucht bent.

Vluchtelingen zijn er altijd geweest sinds de zondeval, toen Adam en Eva verdreven werden uit het Paradijs. Daarna lezen we in de Bijbel over Kaïn voor wie er geen status meer was. Toch geeft God ook Kaïn nog bescherming. Kaïn vestigde zich zelfs weer ergens en bouwde ook nog een stad. Kaïn mocht weer bouwen aan een nieuwe toekomst.

In deze geschiedenis kunnen wij als Nederlanders iets van onze 'status' herkennen. Wij hebben onze steden en onze zekerheden, maar misschien zijn wij ook wel op de vlucht. We herkennen allemaal wel vormen van vluchtgedrag in het dagelijks leven.

U kunt hier voorbeelden van vluchtgedrag geven. In het persoonlijke leven moet je bijvoorbeeld een ruzie uitpraten, maar je stelt het uit. In het maatschappelijke leven praten we over van alles, bijvoorbeeld de klimaatverandering, maar we veranderen onze levensstijl niet.

En hoe zit het in onze relatie met God? Kaïn kon zich uiteindelijk weer ergens vestigen, maar het is de vraag of hij daarmee ook weer dichterbij God kwam. Het is vaak als in de gelijkenis van de Koninklijke bruiloft (Matt. 22:1-14): God speelt misschien wel een rol in ons leven, maar wij maken alleen tijd voor Hem als het ons schikt en misschien schikt het wel nooit, want Hij stelt ons veel te lastige vragen.

Voorbeeld van zo'n lastige vraag: waar is je broer Abel? Maar ook: waar is dat gemeentelid dat je al een tijd niet meer in de kerk/samenkomst hebt gezien? En ook: wat doe je voor die vluchteling die al een tijd lang zeer eenzaam op zijn kamertje op het asielzoekerscentrum zit?

Uitdaging

Het gaat er nu om te zien, dat wij ten diepste niet anders zijn dan de vluchteling. Zelfs Jezus schaarde zich onder hen!

Wij hebben ons 'huisje, boompje, beestje', maar zijn misschien wel op de vlucht voor God. We doppen liever onze eigen boontjes, want vertrouwen op God ligt ons van nature niet.

Maar nu de uitdaging: Verplaats je eens in de positie van de vluchteling. Iemand die misschien menselijkerwijs ook alles voor elkaar had (opleiding, gezin, werk, maatschappelijke status), maar alles moest achterlaten om het vege lijf te redden. Wat is nu eigenlijk waardevol in het leven?

Hier kunt u dingen noemen die wij in het Westen vaak waardevol vinden; waar wij veel tijd en geld aan spenderen. Stel dan de vraag: wat is je leven nog waard als dat allemaal wegvalt? Heeft je leven dan nog inhoud? Wat voor inhoud zou het leven van de vluchteling kunnen hebben?

Denk ook aan Jezus en zijn volgelingen. Zij kenden de status van vluchteling. Jezus was als klein kind op de vlucht naar Egypte (Matt. 2). Op later leeftijd had Hij geen plek op aarde om rustig te kunnen liggen (Matt. 8:20). Na Pinksteren werd de Kerk door vervolging verstrooid.

Jezus is als zwerver en vluchteling naast de vluchteling gaan staan. Hij kwam als het ware als vluchteling naar onze wereld. Hij deelde in de vloek die door onze schuld over de schepping was gekomen. In een oneerlijke procedure werd Hij afgewezen en gedood. Maar Hij kwam door de dood heen en nu nodigt Hij ons uit om bij Hem te komen met onze asielaanvraag. Hij heeft bij God Status gekregen voor ons. Eén asielzoeker die status krijgt voor velen! Gezinshereniging heet dat: wie bij Jezus komt, wordt een kind van God.

Opdracht

Er blijft nog één punt staan: Leviticus 19: 33 en 34: "En wanneer een vreemdeling bij u in uw land vertoeft, zult gij hem niet onderdrukken. Als een onder u geboren Israëliet zal u de vreemdeling gelden, die bij u vertoeft; u zult hem liefhebben als uzelf, want u bent vreemdeling geweest in het land Egypte: Ik ben de HERE, uw God." (NBG '51)

Wie bij Jezus asiel heeft verkregen, moet andere vreemdelingen hetzelfde gunnen. Niet alleen in geestelijke zin (het evangelie doorgeven), ook in maatschappelijk opzicht. Gun vluchtelingen die in ons land toegelaten worden een plaats in onze samenleving. Pas als aan die bijbelse maatstaf is voldaan in ons land, kunnen we met recht trots zijn op Nederland.

Hier kunt u ingaan op negatieve gevoelens die er leven t.a.v. vluchtelingen:

Ik was een keer met mensen van een asielzoekerswerkgroep op een marktje in een dorp vlak bij een asielzoekerscentrum om te kijken of we daar iets voor de bewoners kunnen doen. Op de vraag aan een voorbijganger, of er op die markt ook asielzoekers komen, kwam het antwoord: “nee, gelukkig niet.”

Met een stand van Gave raakte ik op een christelijke beurs in gesprek met een beursganger. Hij was van mening dat vluchtelingen niets in Nederland te zoeken hebben. Ze moesten maar terug naar hun eigen land. Maar los van enige politieke opvatting hierover: de vluchtelingen zijn hier en nu hebben wij de kans om hen met Gods bevrijdend Evangelie te bereiken, wat in hun land van herkomst vaak niet kan (moslimlanden). Of hij dat niet belangrijk vond? Zijn antwoord: “Open Doors doet heel goed werk; zij zullen hen het Evangelie wel in hun eigen land brengen.”

Maar God wijst ons in Leviticus 19 een andere weg! Als wij beseffen dat we zelf ook een asielstatus hebben bij God, gunnen wij het anderen ook.

Gun vluchtelingen ook een plek in de kerk van Jezus Christus. Onder de vluchtelingen zijn christenen, die snakken naar contact met broeders en zusters hier te lande. Onder de vluchtelingen zijn ook anderen, moslims met name, die onze tijd en aandacht waard zijn. Als wij ons eenzaam en verlaten voelen, stellen wij bezoek vanuit de gemeente erg op prijs. Voor asielzoekers geldt dat niet minder. Zij zijn vaak eenzaam en alleen in een vreemd land. Niemand ziet naar hem om. God vraagt ons om hen te zien als een volksgenoot. Als er een asielzoekerscentrum bij u in de buurt is, ga dan naar hen toe. De bewoners mogen door ons ervaren, dat er een God is die ook naar hen omziet en bij Wie zij thuis mogen komen.

Zie bijvoorbeeld het [verhaal van Gibson](#) in de Weergave (kwartaalblad van Gave) van maart. Hier kunt u uit putten voor een nadere illustratie.

Als een christen oprecht contact zoekt met een vluchteling, geeft God zijn zegen. Ik ben bijvoorbeeld al enkele keren gebeld door iemand die wekelijks op een asielzoekerscentrum komt, omdat iemand spontaan naar hem toekwam om een Bijbel te vragen. Ze kenden elkaar nog helemaal niet, maar de asielzoeker hunkerde ernaar om het Evangelie te leren kennen.

Een deelnemer van een andere asielzoekerswerkgroep verwoorde haar ervaringen een keer als volgt: Je snapt niet dat zoveel christenen zulk mooi werk aan zich voorbij laten gaan!

Liturgievoorstel

EL	= Evangelische Liedbundel
JdH	= Johan de Heer
NB	= Nieuwe Berijming van de Psalmen (1967 / Liedboek voor de Kerken)
OB	= Oude Berijming van de Psalmen (1773)
Opw	= Opwekkingsbundel

Aan het begin van de dienst kan **Psalm 147:1,10** (OB) of **1,7** (NB) gezongen worden: het privilege van Gods volk dat Gods bevrijdend Woord heeft ontvangen.

Ook kan **EL 249 / Opw. 369** gezongen worden: door Gods genade naderen we tot Zijn troon.

Als uit Gods wet gelezen wordt, kan gekozen worden voor **Leviticus. 19: 1-18; 30-37**. In de preekschets wordt hier ook naar verwezen.

Aansluitend kan gezongen worden uit **Ps. 119: 72,79,88** (OB) of **54,61,66** (NB): Gods Woord is onze steun en toeverlaat te midden van vervolging, maar zelf zijn wij ook van Gods weg afgedwaald.

Of **JdhH 330 / EL 185**: Leer mij uw weg, o Heer: Gods leiding, ook op onze, soms moeilijke, levensweg.

De Schriftlezing is **Genesis 4: 1-17**

Voorafgaand aan de verkondiging kan gezongen worden uit de vluchtelingenpsalm: **Ps. 56: 1,4** (OB) of **1,3** (NB)

Ook kan **EL 224 / Opw 429** gezongen worden: Gods weg met ons

Na de verkondiging **Ps. 108: 2** (OB) of **1** (NB): Gods wonderdaden en roem verkondigen aan alle volken.

Of **Opw. 276**: Gods heil aan de hele wereld bekend maken!

dankzegging en voorbede *mogelijke punten:*

- dat vluchtelingen de kracht van Gods Woord mogen ontdekken
- bescherming en geloofsgroei van ex-Moslims
- rechtvaardige besluiten in de asielpcedure
- liefde en toewijding van christenen voor vluchtelingen
- de [vacatures](#) bij Gave

Als we met Psalm 147 zongen van het privilege van Gods volk, dan mogen we besluiten met Gods heil voor alle volkeren: **Ps. 98: 1,3,4** (OB en NB)

Ook **EL 390 / Opw. 346** past hier goed: maak ons tot een stralend licht voor de volken